

**МАВЗУ: “МЕҲНАТ МУҲОФАЗАСИ”
ФАНИНИНГ МАЗМУНИ, МАҚСАДИ ВА
ВАЗИФАЛАРИ**

Режа:

- 1. “Мөхнат мухофазаси” фанига кириш.**
- 2. “Мөхнат мухофазаси” фанининг мақсади ва вазифалари.**
- 3. “Мөхнат мухофазаси” фанининг таркибий қисмлари.**

Ҳар йилнинг 28 апрел куни халқаро меҳнатни муҳофаза қилиш куни сифатида кенг нишонланади.

Жаҳонда меҳнат муҳофазасини назорат қиласиган халқаро ташкилот бу – Халқаро меҳнат ташкилотидир (ХТМ).

Унинг маълумотлариг кўра:

- ҳар йили ер юзида 2 млн. дан ортиқ инсон ишлаб чиқаришдаги баҳтсиз ҳодисалар ва жароҳатланиш натижасида ҳалок бўлади. Бу ҳар куни 6 мингдан ортиқ инсон деганидир;

- ҳар йили ер юзида 270 млн. инсон ишлаб чиқаришдаги баҳтсиз ҳодисалар натижасида жароҳатланади;

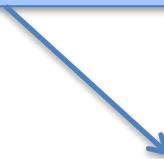
- бутун дунё ялпи ички маҳсулотнинг 4 % (тахминан 72 трн.дол.) ишлаб чиқаришдаги номақбул меҳнат шароити туфайли йуқотилади.

Тавсия этилган адабиётлар рўйхати

1. Ибрагимов Э.И., Газиназарова С., Юлдашев О.Р. Мехнат муҳофазаси махсус курси. Дарслик. –Т.:, ТИМИ босм.. 2013. – 555 б.
2. Ибрагимов Э.И., Газиназарова С., Юлдашев О.Р. Мехнат муҳофазаси махсус курси фанидан амалий машғулотлар бўйича ўқув қўлланма. –Т.:, ТИМИ босм.. 2013. – 215 б.
3. G‘oyipov H.E. Mehnat muhofazasi. O‘quv qo‘llanma. –T.: “O‘zbekiston milliy enciklopediyasi”, 2004. – 341 b.
4. Йўлдошев Ў. ва бошқалар. Мехнатни муҳофаза қилиш. -Т.: Мехнат, 2005.
5. Ёрматов F., Исамуҳамедов Ё. Мехнат муҳофазаси. -Т.: Ўзбекистон, 2002. – 384 б.

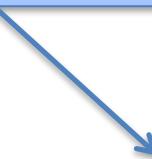
„Мәхнат мұхофазаси”

ГОСТ 12.0.002-2003 бүйича:

Мәхнат жараёнида ишловчилар соғлиғини ва иш қобилиятини сақлашга, ҳамда хавфсизлигини таъминлашга қаратылған меъёрий ҳужжатлар, ташкилий, техник, гигиеник, психофизиологик, эргономик тадбирлар ва воситалари тизимиdir.

„Мәхнат мұхофазаси” фанининг мақсади

- ишлаб чыкаришда хавфсиз ва соғлом иш шароитларини яратиш учун мутахассисларни назарий ва амалий жиҳатдан тайёрлаш;
- технологик жараёнларда ва машина ва механизmlарда авариялар содир бўлганда ишчи ва хизматчиларни тўғри ҳаракат қилиш ва ҳимояланишга ўргатишидир.

Меҳнат қилишнинг турли қўринишлари

ММ фани қуидаги таркибий қисмлар

**„Мехнат
мухофазаси”-
нинг ҳуқуқий ва
ташкилий
асослари**

**Мехнат
хавфсизлиги
асослари
(техника
хавфсизлиги)**

**Ишлаб
чиқариш
санитарияси ва
гигиенаси**

**Ёнғин
хавфсизлиги
асослари**

Мәхнат мухофазаси” фанининг бошқа фанлар билан боғланган

**Ижтимоий,
ҳуқуқшунослик ва
иқтисод фанлари -
мәхнат ҳуқуқи,
жамиятшунослик,
мәхнатни илмий
ташкил қилиш,
иқтисод, қишлоқ ва
сув хўжалигини
ташкил қилиш ва
режалаштириш ва
бошқа.**

**Тиббиёт фанлари-
мәхнат гигиенаси,
саноат
санитарияси,
саноатда
захарланиш, мәхнат
физиологияси,
мәхнат қилиш
психологияси.**

**Техника фанлари-
умуминженерлик
фанлари, ёнғинга
қарши кураш
техникаси,
инженерлик
психологияси,
эргономика, саноат
дизайни ва бошқа**

Мехнат муҳофазаси” фанининг вазифалари

- машина ва механизмларда қўлланиладиган хавфсизликни таъминлаш техник воситаларини ўргатиш;
- меҳнат муҳофазаси бўйича асосий меъёрий-хуқуқий ҳужжатларни билиш, ўрганиш ва амалда қўллай билишни ўргатиш;
- меҳнат хавфсизлиги шароитларини яратишда мансабдор шахсларнинг вазифалари ва жавобгарликларини ўргатиш ;
- ишлаб чиқаришдаги жароҳатланиш ва касб касалликларини таҳлил қилиш услубларини ўргатиш;
- заарсиз иш шароитини таъминловчи умумий ва шахсий ҳимоя қилиш услуг ва воситаларини ўргатиш;
- турли машина ва механизмларни, электр қурилмаларини ишлатишда, ва таъмирлашда кўриладиган асосий техника хавфсизлиги талабларини ўргатиш;

Мехнат мухофазасининг ижтимоий ахамияти

Ишловчиларнинг хаёти ва соглигини ишлаб чикаришда юзага келиши мумкин булган заарли ва хавфли омиллардан мухофаза килади

Ишловчиларнинг маънавий, маърифий ва маданий савиясининг оширилишига имконият яратади.

Ишловчиларда уз меҳнатидан конииш хиссини уйготади, куп касбларнинг обрусини оширади

Мажбурий ижтимоий сугурта фонди воситларини иктиносод килади

Мехнат мухофазасининг иктисодий ахамияти

Ишловчиларнинг мехнат унумдорлигини ошириш билан ишлаб чикириш иктиносидини оширади

Ишлаб чикиришдаги жарохатланишлар ва касб касалликлари окибатида ишлаш кобилиятининг вактинчалик йуқолиши натижасида юзага келадиган иш вактини йукотиш холатининг камайтиради

Нокулай мехнат шароити туфайли юзага келадиган ходимлар кунимсизлигини камайиши, янги ходимларни тайёрлаш учун маблагларнинг иктисад килади

Мехнат муҳофазасининг хуқукий аҳамияти

Ишловчиларни кобилияти буйича ишга кабул килиш имкониятини яратиб беради

Ишловчиларнинг мехнатни муҳофаза килишга булган субъектив хуқукларини ва иш берувчиларнинг бу хуқукни амалга ошириш буйича мажбуриятларини белгилайди

Ишловчиларнинг мехнат ҳавфсизлиги конун ва коидалари талабларини бажаришгамажбурлигини белгилайди

Мехнат мухофазасининг техник ахамияти

Ишлаб чикаришда кулланиладиган машина ва механизмларга, ускуналарга, курилмаларга, асбобларга, бино ва иншоотларга, технологик жараёнларга ва бошкаларга туларни лойихалашда, куришда, синашда, ташишда, урнатишда, ишлатишда, техник хизмат курсатишда амал килинадиган умумий ва хусусий хавфсизлик талабларини ва меъёрий техник хужжатлар тизимини ишлаб чикиш, тадбик этиш ва назорат килиш

Хавфсизликни таъминлашнинг янги ва замонавий инженер-техник воситаларини ишлаб чикиш, ишлаб чикарилаётган техникаларнинг хавфсизлигини ва мустахкамлигини ошириш, эргономик курсаткичларини юксалтириш, машиналар ишлашини назорат килиш ва автоматик бошкарув воситаларини тадбик этиш

Назорат саволлари

1. “Мөхнат муҳофазаси” нима?
2. “Мөхнат муҳофазаси” фани ўрганадиган муаммолар нималардан иборат?
3. “Мөхнат муҳофазаси” фани қанақа фанлар билан узвий боғланган?
4. “Мөхнат муҳофазаси” фанининг мақсади ва вазифалари нималардан иборат?
5. “Мөхнат муҳофазаси” фани қанақа таркибий қисмларга бўлинади?